

Júda - www: štvrtý syn patriarchu *Jákoba* a jeho manželky *Ley*; mal troch synov (Er, Onan a Sela); Er bol ženatý s *Tamár*; bol zabitý bohom z neznámych dôvodov; podľa starej židovskej tradície levirátného manželstva Júda potom Tamár oženil Onanom; Onan však vedel, že podľa tradície všetky deti by nemali byť považované za jeho; preto „vyliat svoje semeno na zem“ a Boh ho zabil tiež; tak ešte stále bezdetnej Tamár Júda prisľúbil svojho tretieho syna, keď dorastie; keď sa tak stalo, Júda svoj sľub nesplnil; Tamár sa rozhodla zviať svojho svokra, aby nezostala bezdetná, čo židovskej žene uberalo na všetkej úcte okolia; oblečená za *prostitútku* sa zahalila závojom a Júda ju nepoznal, keď stála pri ceste; ako mzdu jej dal kozliatko; až keď sa jej tehotenstvo začalo ukazovať a Júda ju obvinil zo závažného trestného činu *cudzoložstva*, Tamár preukázala svedectvom sluhov svoju nevinu a Júda uznal svoju chybu; Tamár porodila dvojčiky a jeden z nich sa stal predkom kráľa *Dávida*

<http://www.oldmasterprint.com/heemjudah.htm>

A. de Gelder: Júda a Tamar (1667)

P. Lastman: Júda a Támar (zač. 17.st.)

Júda Galilejský - vodca hnutia *zélotov*, ktoré hlásalo ozbrojený boj proti rímskej správe v *Palestíne*; jeho synom bol *Ján z Gamaly*

Júda Machabejský - (†160 pr.Kr.); hebr. יהודה המכבי / Y'hudhah HaMakabi; židovský kňaz a tretí syn kňaza *Matatiáša*; viedol vzburu Machabejcov proti Seleukovskej ríši (167 - 160); židovský sviatok *chanuka* pripomína obnovu židovskej bohoslužby v chráme v Jeruzaleme r. 164pr.Kr. potom, čo Júda Machabejský odstránil helenistickú sochu; s vedomím nadržanosti Seleukovskej sily počas prvých dvoch rokov vzbury, stratégiou Júdy bolo, aby sa zabránilo stretnutiu s ich pravidelnou armádou; preto sa uchýlil k partizánskej vojne s cieľom dať nepriateľovi pocit neistoty; stratégia umožnila Júdovi vyhrať reťazec víťazstiev; v bitke pri Nahal el-Haramiah (Wadi Haramia), porazil malú seleukovskú silu pod velením Apollonia, guvernéra *Samárie*, ktorý bol zabitý; Júda sa zmocnil Apolloniovho meča a používal ho až do svojej smrti ako symbol pomsty; pozri *Makabejci*; *deväť hrdinov*, *Matatiáš*

https://en.wikipedia.org/wiki/Judas_Maccabeus

<http://www.jewishencyclopedia.com/articles/9034-judas-maccabeus>

<https://www.google.sk/search?q=Judas+Maccabeus&espv=2&biw=1848&bih=995&tbm=isch&tbu=u&source=univ&sa=X&ved=0CDUQsARqFQoTCLWkLb88cYCFUaZHZgodXzUATA>

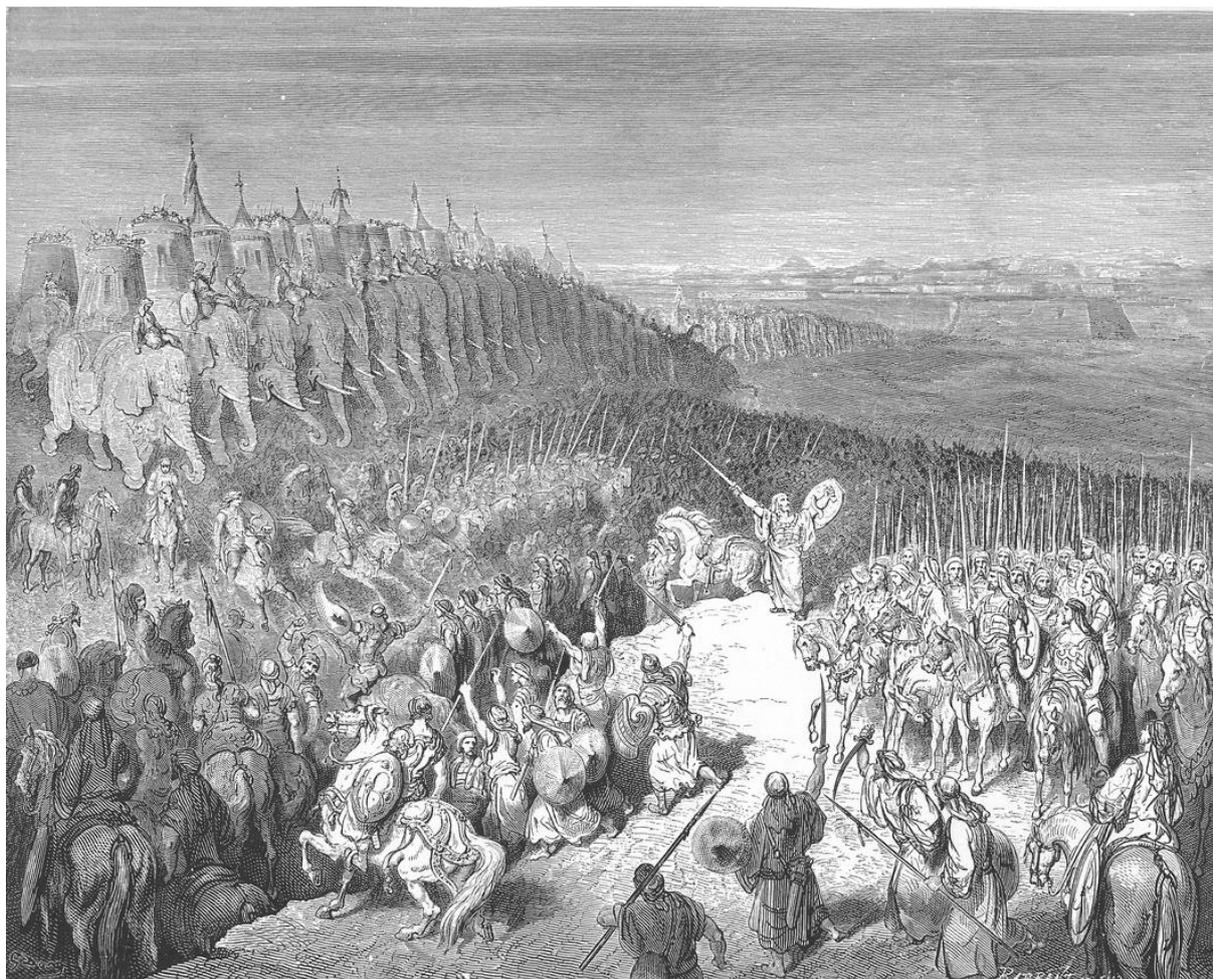
P. P. Rubens: Júda Machabejský sa modlí za mŕtvych (1634-1636)

J. T. de Jesus: Smrť Júdu Machabejského (18.-19.st.)

G. Doré: Júda Machabejský prenasleduje Timotea (drevoryt, 1866)

G. Doré: Júda Machabejský pred armádou Nikanora (drevoryt, 1866)

G. Doré: Anjel poslaný k Izraelu. Víťazstvo Júdu (drevoryt, 1866)

Juda Tadeáš - apoštol Juda Tadeáš

judaizmus - jedno z najstarších monoteistických náboženstiev, vytvorené v priebehu 1.tis.pr.Kr. palestínskymi Židmi; židovský boh nemal ani podobu ani meno, židovská tradícia svojho Boha označuje ozdobným prívlastkom – Večný (pozri *obrazový spor*); jeho vzťah s človekom bol na dovtedy nepoznanom vzťahu - dohode (pozri *archa zmluvy*), ktorú uzavrel prvý raz s *Abrahámom* a dal mu za vlasť *Kanaán*; zmluvu obnovili Abrahámov syn *Izák* a vnuk *Jákob* a neskoršie *Mojžiš* (pozri *Sinaj, Pentateuch, Dekalog*); židovské náboženstvo je obsiahnuté v literatúre (pozri *Tóra, Mišna, Gemara, Kabala*)

pozri *chasidi, esejci, sanhedrín; Dávidova hviezda, baránok, ghetto; Apokalypsa; koniec sveta; Ašmedaj; ablúcia; kóšer; synagóga; obriezka, chanuka, dreidl; zákonníci, soferim, prozelyta; deň Jahveho; monoteizmus, jahvizmus, islam; židovské ženy; kacírstvo v judaizme*

<http://simple.wikipedia.org/wiki/Category:Judaism>

judaizmus podľa krajín -

http://cs.wikipedia.org/wiki/Kategorie:Judaismus_podle_zem%C3%AD

http://en.wikipedia.org/wiki/Category:Jews_and_Judaism_by_country

judaizmus v Česku -

http://cs.wikipedia.org/wiki/Kategorie:Judaismus_v_%C4%8Cesku

Judáš Iškariotský - jeden z Dvanástich apoštolov; pre svoje negatívne pôsobenie nazývaný zvyčajne iba Judáš alebo Judáš Iškariotský; mal na starosti peniaze spoločenstva; prvý raz sa jeho ziskuchtivosť

prejavuje v *Pomazaní v Betánii*; Judáš zradil Krista židovským kňazom a starším (pozri *sanhedrin, farizeji, saduceji*) za tridsať strieborných (pozri *Agónia v Getsemanskej záhrade*); jeho skutok bol predpovedaný Kristom počas *poslednej večere*; neskoršie cítil výčitky, a keď ho pri pokuse vrátiť peniaze, veľkňazi pohrdlivo odbili, obesil sa; zvyčajne zobrazovaný ako dospelý muž s tmavými vlasmi a bradou, niekedy s tmavou pleťou; medzi apoštolmi mal na starosti pokladnicu, preto väčšinou drží mešec; v stredovekom a ranorenesančnom umení mu sedí na ramene démon a šepká mu do ucha *Satanove* slová (antitéza k holubici sediacej na ramene svätca, prinášajúcej mu božiu zvesť); v motíve *Umyváania nôh apoštolom* je stotožňovaný s postavou učeníka, ktorý si už viaže sandál; pri *Poslednej večeri* pri Judášovi niekedy sedí *pes*; zobrazovaný s odvrátenou tvárou alebo s tvárou odpudivou, s ryšavými vlasmi (zdôraznenie odlišnosti), špinavožltým rúchom (v stredoveku žltá = zlá povest'; pozri *farba žltá*), zvyčajne s odvrátenou tvárou alebo s tmavou bradou a tmavou pleťou; *atribút*: mešec, *diabol* sediaci na jeho ramene; pri *Poslednej večeri* pri Judášovi niekedy sedí *pes*; Judáša Ľskariotského v spoločenstve učeníkov potom pre zachovanie počtu nahrádza často *apoštol Matej/Matyáš, apoštol Pavol*; pozri *piatok trinásteho; apoštol*

Baleka v súvislosti s heslom *profil trojštvrťinový*: môže vyjadriť morálne odsúdenie zobrazovaného; do trojštvrťinového profilu odvrátená tvár Judáša môže znamenať, že nemá morálnu tvár (*Dürer: Posledná večera, drevoryt, 1510*)

motívy:

1. *Judášov bozk* (pozri *Zatknutie Krista/Zrada*)
2. *Judášove výčitky* (Evanjelium podľa Matúša 27,3-5); kľáči alebo stojí v chráme pred *Kaifášom* a ponúka alebo práve odhadzuje peniaze, Kaifáš naznačuje odmietnutie
2. *Judášove obesenie*; v ranorenesančnom umení obesenie na strome; zobrazený s vytlačenými vnútornosťami (podrobnosť prevzatá zo Skutkov apoštolských, nie z *evanjelií*)

Biedermann: napriek tomu v niektorých legendách badať ľútosť s Judášom, ktorý až svojim činom umožnil vykúpenie (Kristovu smrť na kríži); v knihe *Navigatio Sancti Brandani* o írskom moreplavcovi sv. *Brendanovi*, ktorý sa dostal až k *ostrovom blažených*, sa spomína, že Judášova duša dostáva raz za rok priepustku z pekla, aby navštívila ostrov v severnom mori a ochladila sa tam od večného ohňa; je to odmena za to, že Judáš raz daroval jednému chudobnému ľanové súkno; vo výtvarnom umení často zobrazovaný aj *Judášov bozk* (pozri *apoštol Jakub Mladší*)

-v súvislosti s témou *Santa Claus*: v Írsku sa dodnes traduje, že na *Štedrý večer* navštevuje krajinu Judáš Ľskariotský; ak sa ten deň niekto pozrie do zrkadla, uvidí ho za sebou, a možno uvidí aj diabla

pozri *apoštol Jakub mladší, pes, Posledný súd – Peklo, Kristus na večeri u farizeja Šimona (Hall); Judášov bozk*

https://cs.wikipedia.org/wiki/Jid%C3%A1%C5%A1_I%C5%A1kariotsk%C3%BD

https://fr.wikipedia.org/wiki/Judas_Iscariote

https://de.wikipedia.org/wiki/Judas_Ischariot

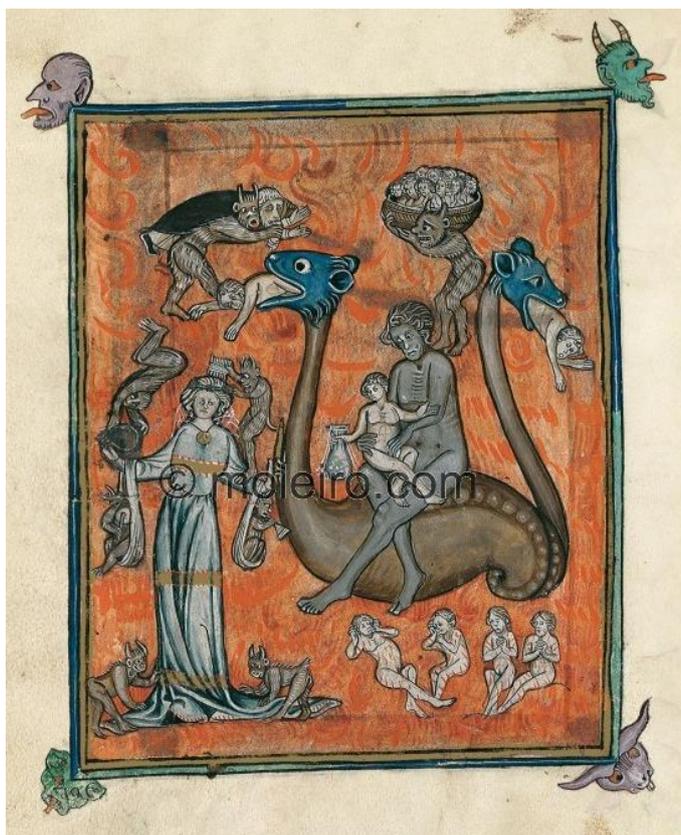
https://en.wikipedia.org/wiki/Judas_Iscariot

http://it.wikipedia.org/wiki/Giuda_Iscariota

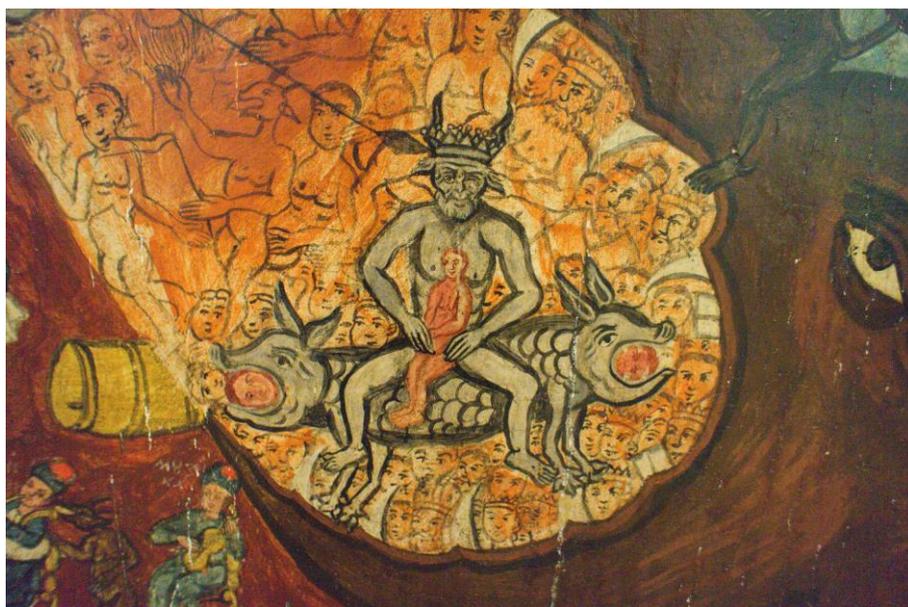
http://ru.wikipedia.org/wiki/%D0%A0%D0%BE%D0%BC%D0%B0%D0%BD%D1%81%D0%BA%D0%BE%D0%B5_%D0%B8%D1%81%D0%BA%D1%83%D1%81%D1%81%D1%82%D0%B2%D0%BE

http://ru.wikipedia.org/wiki/%D0%A0%D0%BE%D0%BC%D0%B0%D0%BD%D1%81%D0%BA%D0%BE%D0%B5_%D0%B8%D1%81%D0%BA%D1%83%D1%81%D1%81%D1%82%D0%B2%D0%BE

https://www.google.sk/search?q=Jud%C3%A1%C5%A1_I%C5%A1kariotsk%C3%BD&espv=2&biw=1850&bih=995&tbn=isch&tbo=u&source=univ&sa=X&ved=0CIgBEIkeahUKewjro7L54LrIAhVml3IKHcqMCE4

(22,14-15. Kristus potvrdzuje obsah zjavenia). **Veľká neviestka v pekle** (Apokalypsa 1313)

Satan s Judášom na kolenách o Poslednom súde (detail ortodoxnej ikony)

L. Memmo: Judáš prijíma tridsať strieborných (freska, Palazzo Pubblico di San Gimignano, 14.st.)

Leonardo da Vinci: Štúdia Judášovej hlavy (15.st.)

Stredoeurópsky maliar z konca 18.storočia: Posledná večera (detail, 1770 -1790)

H. L. Schüpfelin: Posledná večera

S. Ušakov: Posledná večera (17.st.)

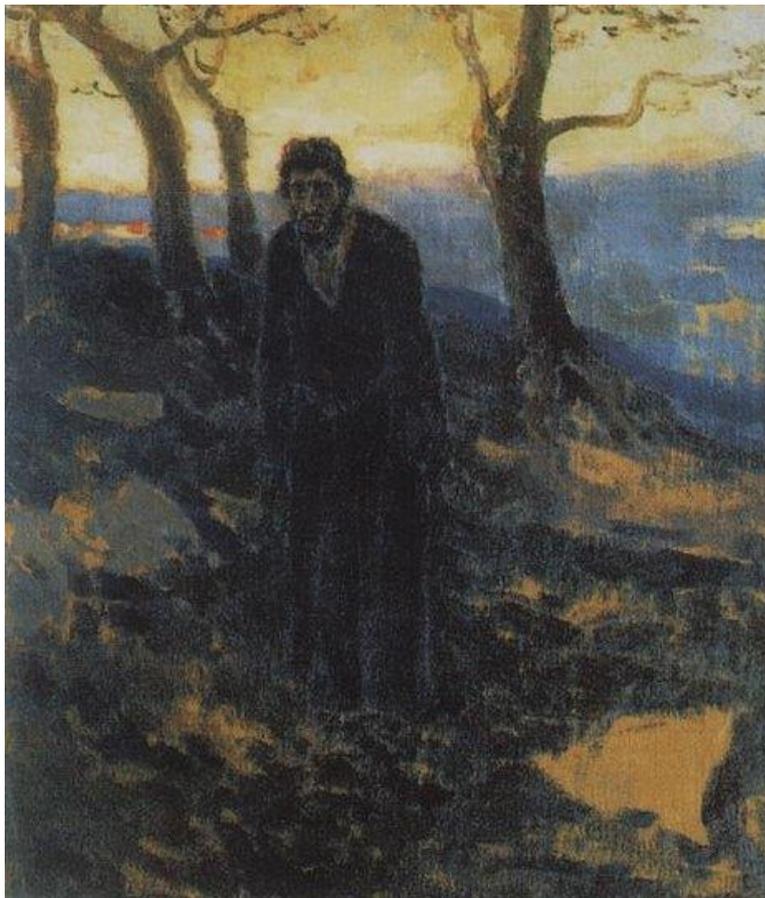
A. Wierix: Posledná večera (rytina, 16.st.)

Rembrandt: Judáš vracia tridsať strieborných (1629)

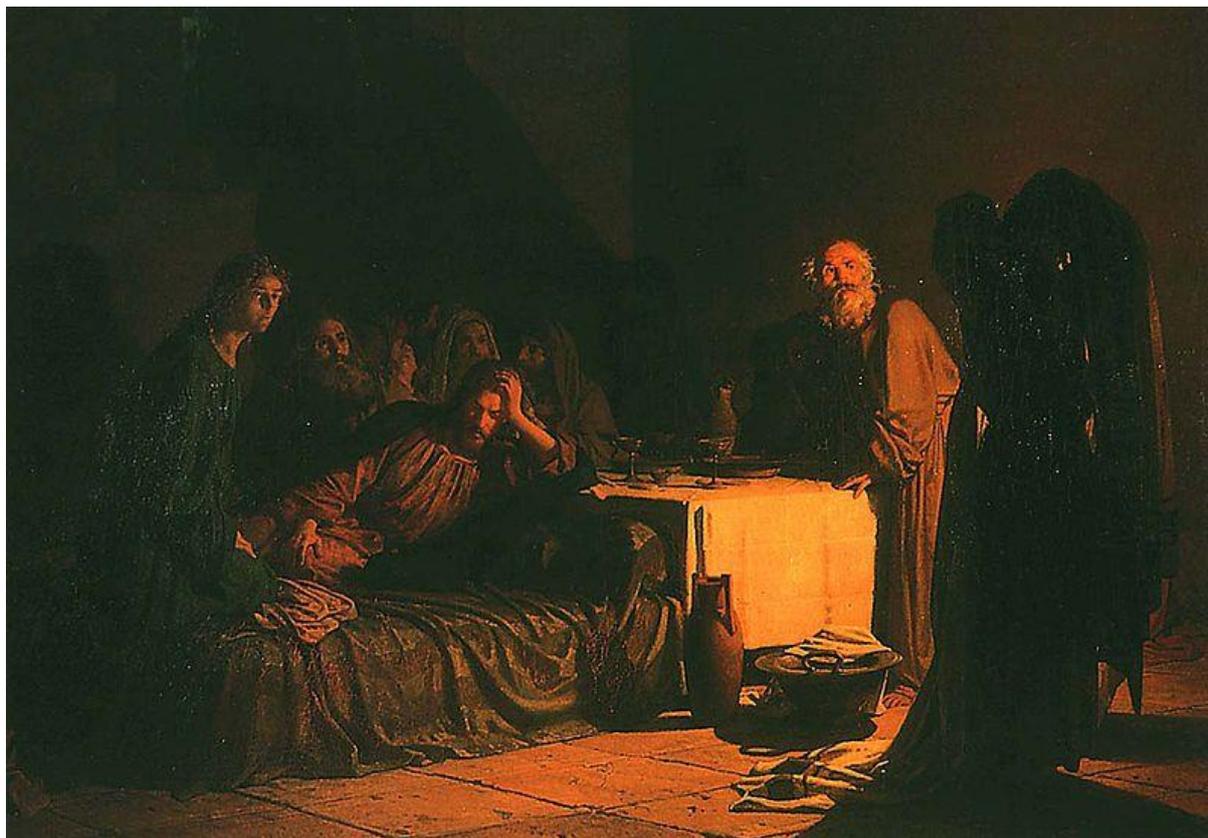
Robert Dunkarton podľa Rembrandta: Judáš vracia tridsať strieborných (mezotinta, 1791)

N. N. Ge: Judáš (1870-1880)

N. N. Ge: Svedomie (1891)

N. N. Ge: Posledná večera (1863)

[OU AzDqDNH63M%253A%3BtOlruyTHVhesgM%3Bhttp%253A%252F%252Fupload.wikimedia.org%252Fwikipedia%252Fcommons%252F2%252F2d%252F14th-century_unknown_painters_-_Kiss_of_Judas_-_WGA23904.jpg%3Bhttp%253A%252F%252Fcommons.wikimedia.org%252Fwiki%252Ffile%253A14th-century_unknown_painters_-_Kiss_of_Judas_-_WGA23904.jpg%3B900%3B1051](http://upload.wikimedia.org/wikipedia/commons/2/2d/252F14th-century_unknown_painters_-_Kiss_of_Judas_-_WGA23904.jpg)

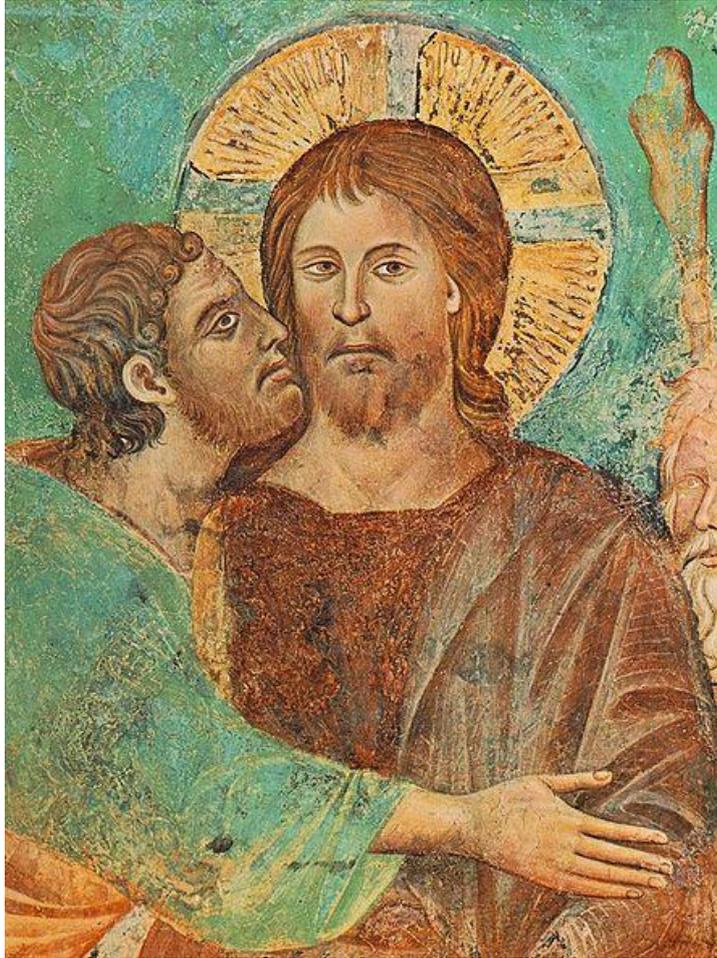
Zajatie Krista. Judášov bozk (Codex Egbert, 980-993)

Judášov bozk (Žaltár zo St. Albans, 1125-1145)

Zrada Ježiša Judášom (Winchesterský žaltár, 1150)

Cimabue: Judášov bozk (freska, detail Zatknutia Krista, Horný kostol sv. Františka v Assisi, 2.pol. 13.st.)

Giotto: Judášov bozk (freska, Scrovegni kaplnka, Padova, 1304-1306)

Anonym: Zajatie Krista, Judášov bozk (iluminácia z Holkham biblie, 1320-1330)

Ježiš medzi učencami, Judášov bozk (miniatúra žaltára opátstva Ramsey, 1300-1310)

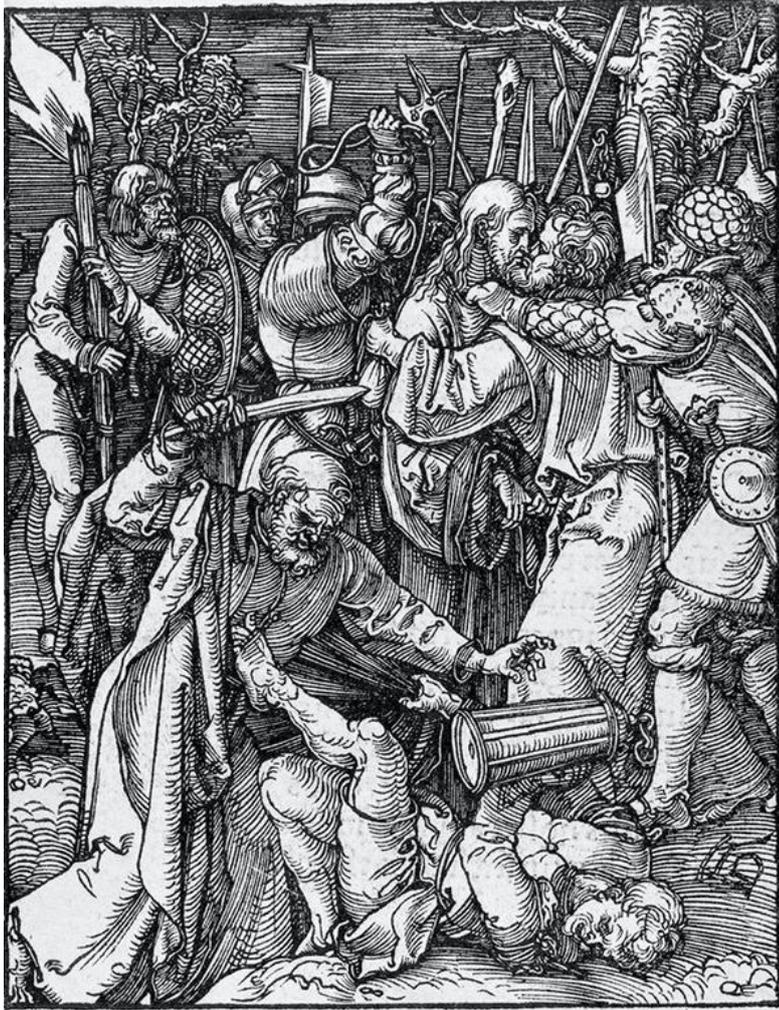
Judášov bozk (Kniha Hodín pre Sarum a Psalterium Queen Mary, južné Holandsko, 1460-1470)

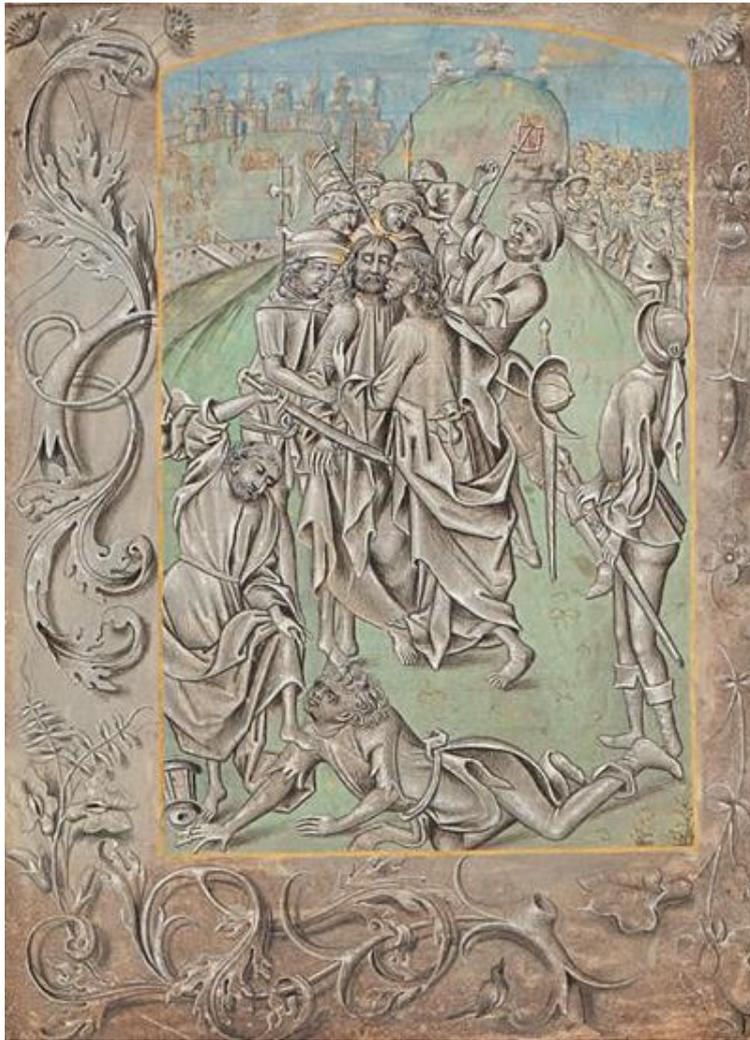
Fra Angelico: Judášov bozk a odrezanie ucha Malchusovi (freska z cyklu kláštora San Marco vo Florencii, 1437-1446)

Judášov bozk (Hodinky Anny Bretónskej, 1500-1508)

A. Dürer: Zajatie Krista (11.grafický list Malých pašii, 1509)

Majster Marguerite de Liedekerke: Zajatie Krista (iluminácia z rukopisu Kniha hodín pre potreby Ríma, 1500)

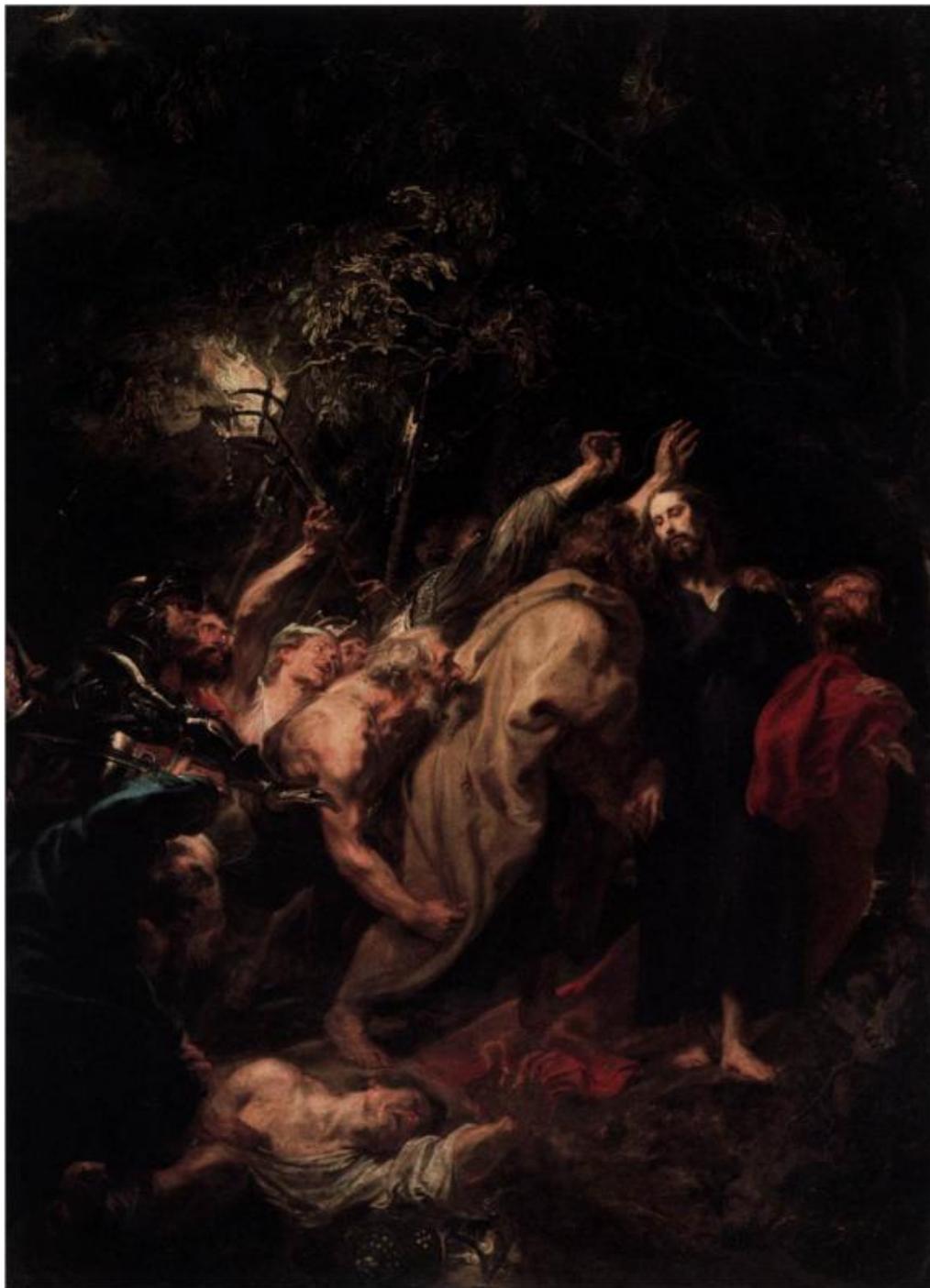
J. Ch. Jegher podľa A. Sallaerta: Judášov bozk (drevoryt, ilustrácia ku knihe Judocus Andries: „Perpetua Crux sive Passio Jesu Christi“ 1649)

P. Galle podľa J. Van der Straet (Stradanus): Judášov bozk (z cyklu Utrpenie, smrť a zmŕtvychvstanie nášho Pána Ježiša Krista, 16.-17.st.)

H. Wierix: Kristus zradený Judášom (rytina, 16.-17.st.)

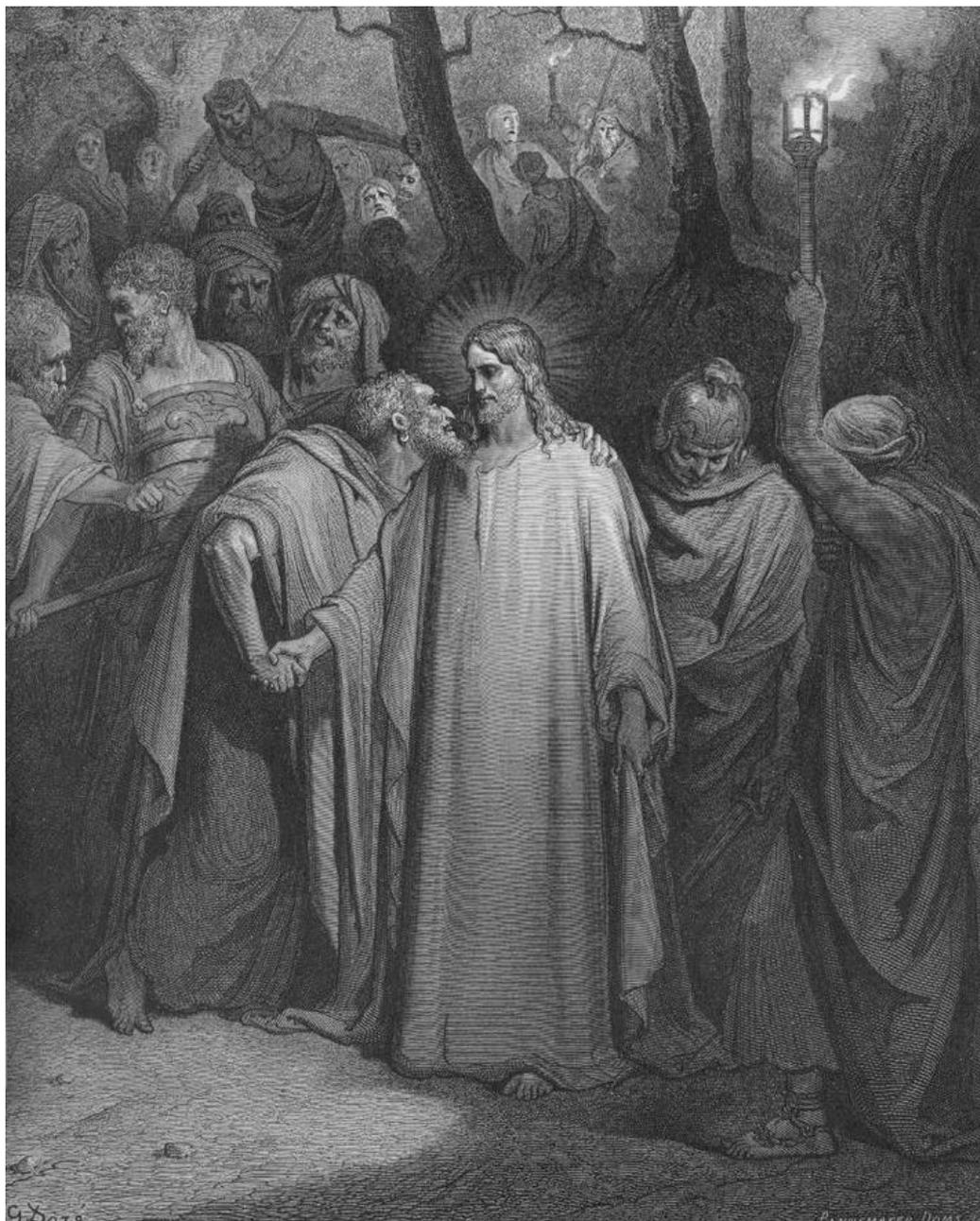
A. Van Dyck: Zajatie Krista (1618 -1620)

Zajatie Krista a Judášov bozk (katedrála Braga, Portugalsko, 17.st.)

T. Couture: Judášov bozk 19.st.)

G. Doré: Zrada. Judášov bozk (drevoryt, 1866)

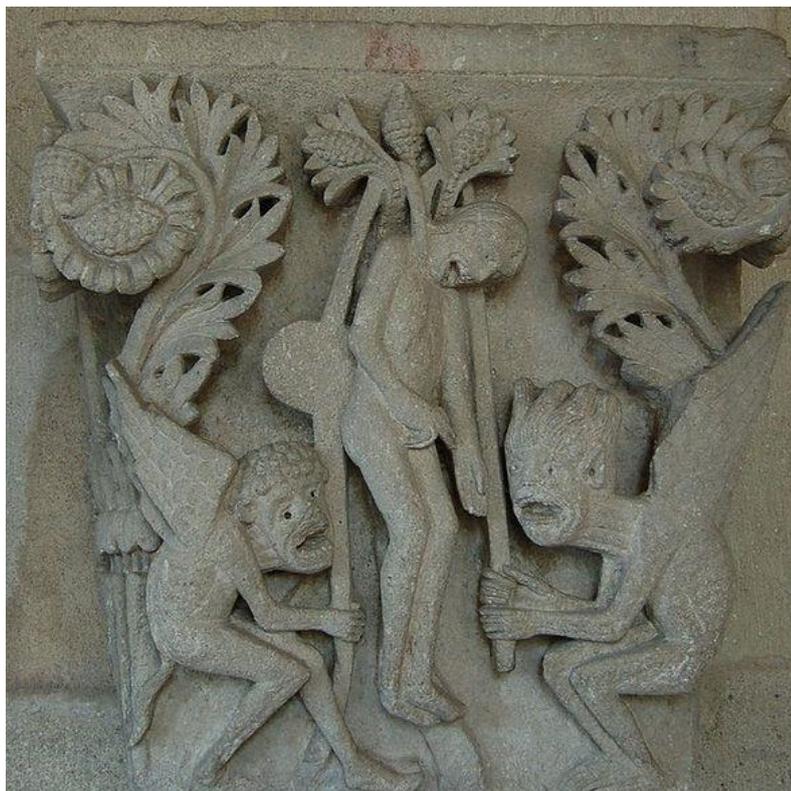

G. Van de Woestijne: Judášov bozk (1919)

Judášova smrť - v ranorenesančnom umení je Judášova smrť zobrazovaná ako obesenie na strome; Judáš visí s vytlačenými vnútornosťami, čo je podrobnosť prevzatá zo *Skutkov apoštolských*, nie z evanjelií; v ľudovej povere na strome, na ktorom sa Judáš obesil vyrástla huba zvaná Judášovo ucho; pozri *Judáš Iškariotský, Judášovo ucho; brucho*

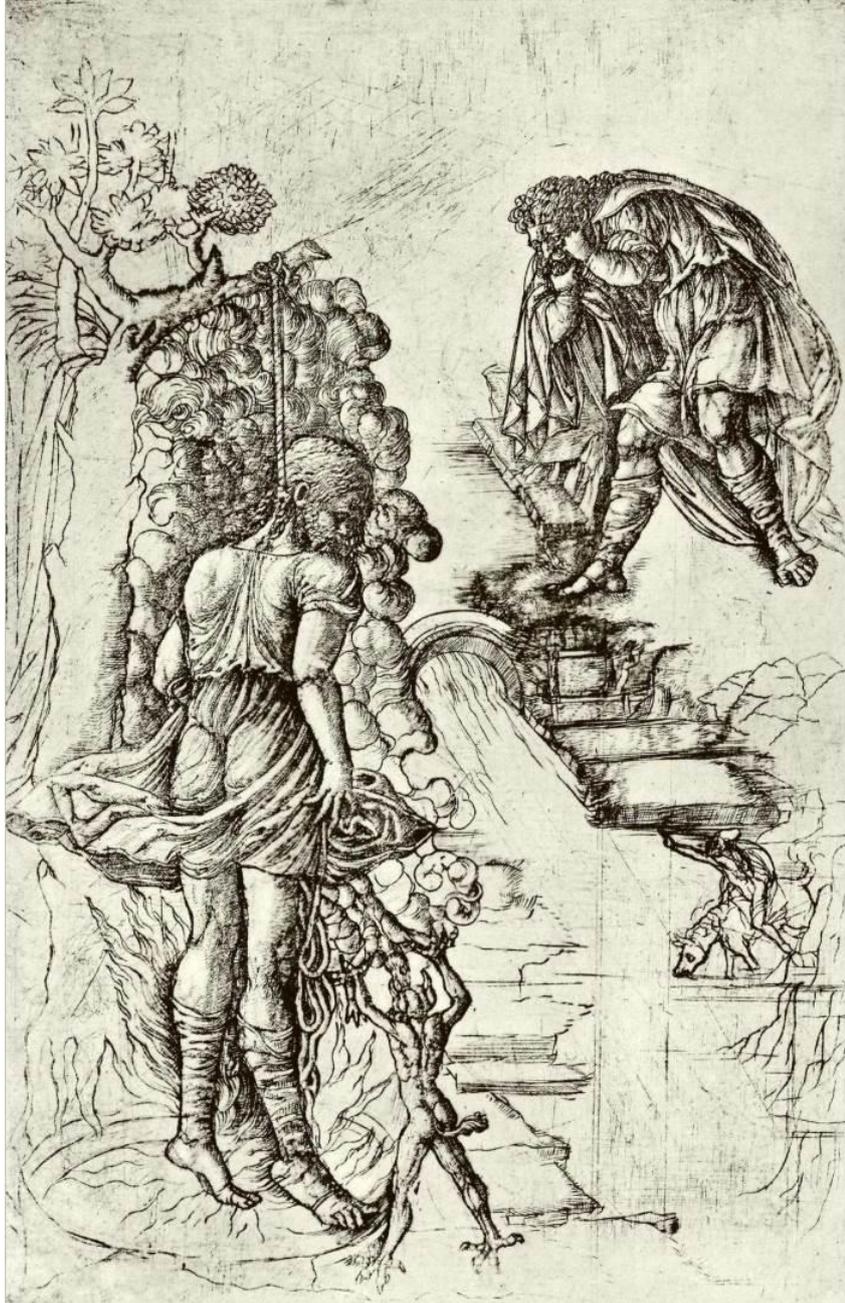
P. Lorenzetti: Obesenie Judáša (freska, okolo 1310)

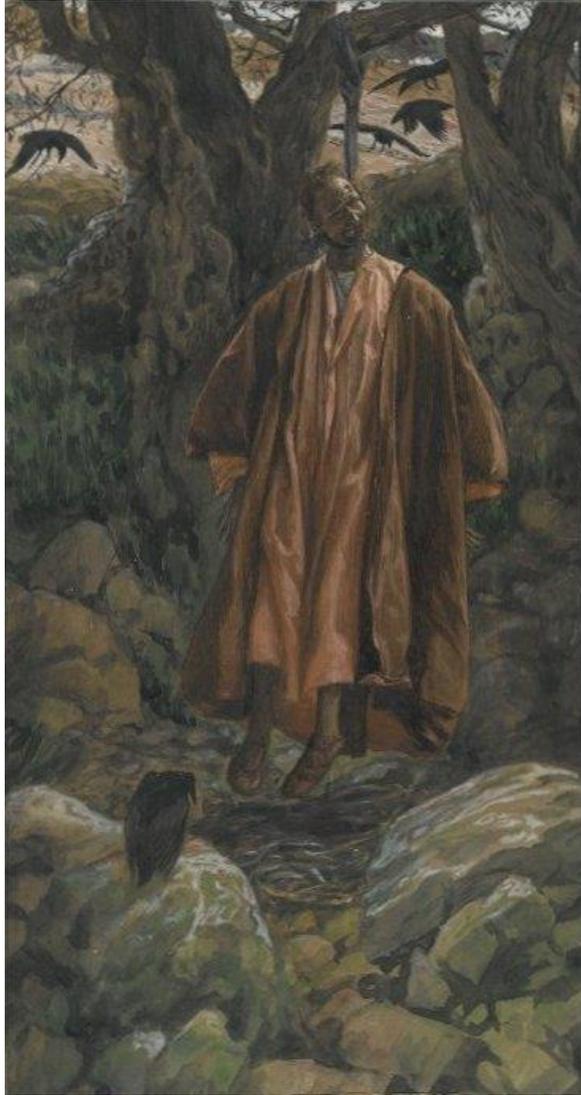
Obesený Judáš a démoni (Katedrála Saint-Lazare v Autun, Francúzsko)

Jacquemart de Hesdin: Nesenie kríža (Prebohaté hodiny vojvodu z Berry, 1384-1409)

J. Duvet: Judášova smrť (eyrina, 1550-1560)

J. Tissot: Obesený Judáš

Judášovo evanjelium - Strážna veža v súvislosti s heslom apokryfné evanjeliá: *apokryfný* text, ktorý zobrazuje Judáša Iškariotského v pozitívnom svetle a naznačuje, že bol jediným apoštolom, ktorý naozaj chápal, kto to bol Ježiš; Ježiš je v spise opísaný ako učiteľ a zjavovateľ múdrosti a poznania, nie ako spasiteľ, ktorý zomiera za hriechy sveta; cieľom tohto gnostického spisu je podkopať vieru v *Bibliu*

-rukopisný text, *papyrusový* kódex, ktorý pochádza zo 4.-5.st.; bol nájdený v jaskyni pri Níle, blízko Minjá v strednom Egypte; jeho existencia bola známa už okolo roku 185 (spomína ho lyonský biskup *Ireneus*); kódex má 62 strán (zvitkov) a je písaný v koptštine (pozri *Koptovia*); obsahuje ešte List Petra Filipovi a Zjavenie Jakuba, ktoré boli známe už z nálezov v Nag-Hammadi; o Evanjeliu Judáša vedeli *cirkevní otcovia*, ale v 6.storočí sa jeho stopy strácajú; text pochádza z egyptskej *gnostickej* sekty a už prvotná *cirkev* ho považovala za *kacírsky*; je to spis sekty *kainitov*, ktorá podľa Ireneu z Lyonu uctievala *Kaina* a *Judáša*; spis tvrdí, že *Ježiš* sám požiadal Judáša, aby ho zradil, aby sa *Ježišova duša* mohla oslobodiť od tela, čo celkom vyjadruje gnostické učenie o spasení, v ktorom *telo* vystupuje ako niečo zlé, negatívne, od čoho sa treba oslobodiť; v Evanjeliu Judáša sa ďalej píše, že Judáš vydal Ježiša chrámovej stráži, ktorá ho prišla zatknúť; nepíše o *Ukrižovaní*, smrti a *vzkriesení*, iba naznačuje *nanebovstúpenie*; evanjelium píše, že ostatní učeníci Ježiša nechápali, iba Judáš; spis bol napísaný ako polemika proti oficiálnemu kresťanskému chápaniu postavy a úlohy Ježiša; prvý raz mohla súčasná verejnosť vidieť spis počas veľkonočných sviatkov roku 2006, keď spoločnosť National Geographic zverejnila anglický, nemecký a francúzsky preklad koptského textu a niektoré úryvky publikovala na internete; vzácny dokument bol objavený v 40.rokoch v *Egypte* a ilegálne vyvezený do

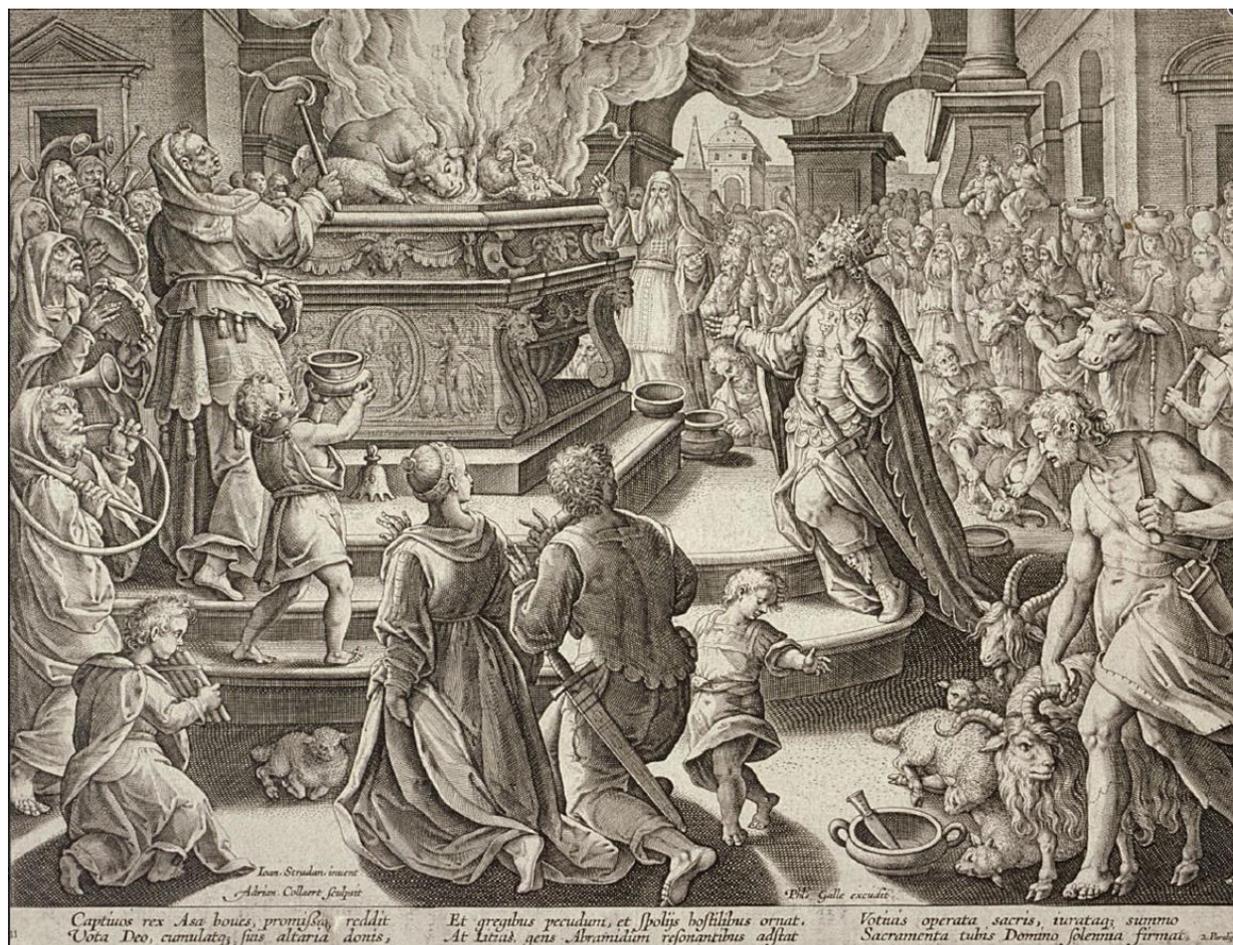
Švajčiarska a odtiaľ sa dostal do *USA*; 2001 sa k jeho vlastníctvu prihlásila nadácia *Maecenas*, ktorá pod mediálnym tlakom postúpila práva na zverejnenie spoločnosti *National Geographic*; počas komplikovanej cesty bol rukopis poškodený a čiastočne stratené niektoré jeho časti; vedecký bádateľ *Hans-Gerhard Bethe* z *Humboldtovej univerzity* v *Berlíne* sa vyjadril v polemike o pravosti spisu, že ide o zaujímavý text, ktorý bol pôvodne určený iba pre úzku skupinu čitateľov, stúpcov gnostickej sekty, v ktorej prostredí spis vznikol; napriek rozsiahlej rekonštrukcii spisu, ktorá trvala viac ako päť rokov, sa podarilo zachrániť 4/5 spisu; pozri *christologický cyklus*

Judášovo ucho - pozri *Judášova smrť*

Judea - lat. – „*Judsko*“; hebr. jehudim, grécky judaoi

Malý lexikón biblie: územie pomenované po Júdovom kmeni (pozri *dvanásť kmeňov Izraela*); nachádzalo sa v južnej časti *Palestíny*; na tomto území si *Žida* po návrate z *babylonského otroctva* vytvorili štát a nazývali ho hebr. jehudim, grécky judaoi (538 pr.Kr.); prví *Židia* sa vrátili pod vedením *Zerubábel*a, miestodržiteľa menovaným *Peršanmi*; perzská nadvláda trvala 200 rokov, kým nebola vystriedaná gréckou počas vlády *Alexandra Macedónskeho*; po jeho smrti (r. 323 pr.Kr.) sa dostala pod *helenistickú* nadvládu prostredníctvom rodu *Ptolemaiovcov* a *Seleukovcov*; tí chceli nanútiť *židom helenistickú* vzdelanosť a zriecť sa náboženstva; vtedy začal odboj *Machabejcov*, počas ktorého si *Židia* vybojovali náboženskú slobodu a potom za dynastie *Hasmodejovcov* vytvorili samostatné kráľovstvo; nezávislosť *Judey* skončila expanziou *Ríma* roku 63 pr.Kr.; *Rímania* vymenovali za kráľa *Herodesa Veľkého*, ktorý sa pre odpor ľudu dostal k moci až 37 pr.Kr.; po jeho smrti si jeho kráľovstvo rozdelili jeho traja synovia; na čas bola *Judea* zjednotená pod vládou *Herodesa Agrippu*, keď r. 41 dostal od cisára *Claudia* územia, ktoré predtým boli *rímskou provinciou*; po *Agripovej smrti* r. 44 sa *Judea* opäť stala *rímskou provinciou*; r. 66 sa *Židia* vzbúrili proti *rímskej nadvláde*, avšak v *židovskej vojne* utrpeli porážku a definitívne stratili svoju samostatnosť; pozri *Chizkijáš*; *Kristus pred Herodesom*; *Izrael*, *Hebreji*, *Kajfáš*;

-*Judea* symbolizovaná na *rímskych minciach* motívom *palmy*; pozri *atribúty*, *symbols*, *alegórie a prirovnania*

A. Collaert podľa J. van der Straet: Ľud Judej sa raduje pri prísaha Hospodinovi (1589)